

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

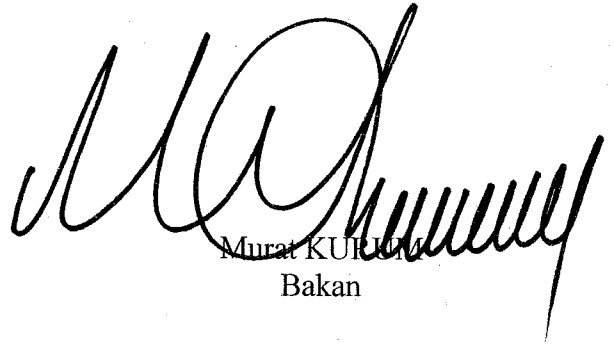
08 Eylül 2022

Sayı :30824082-610 4516383
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURBAN
Bakan

EK:

- Liste (7 Adet, 11 Sayfa)
- Cevap Yazısı (160 Adet, 323 Sayfa)

İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ'NÜN
TBMM 7/69274 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR

SORULAR

Türkiye birçok ülkenin kabul etmediği gemi söküm işlemlerini kabul ederek Batı'nın tehlikeli atık çöplüğü olma yolundadır. İnsana ve doğaya ciddi zararlar verecek ağır kimyasal ve radyoaktif bulaşı içeren gemiler, savaş gemileri mevzuat hükümleri hiçe sayılarak bir kısım yollar ile karasularımıza getirilmekte, zehirli gemi sökümü doğamızı, canlı yaşamını, işçi sağlığını geri dönüşü olamayacak şekilde tahrip etmektedir.

Çevre Kanunu'nun 13. Maddesi'ne göre tehlikeli atıkların ithalatı yasak olmasına rağmen İzmir Gaziemir'de yerleşim yerlerinin bulunduğu eski bir akü fabrikasında 100 tona yakın radyoaktif atığın ortaya çıkması, raporlarla kanıtlanması ve süreçten bilgisi olan ilgili kurum ve kuruluşların sorumluluklarını yerine getirmemiş olmaları Türkiye'de ekolojik problemin nasıl büyük ve ciddi bir halk sağlığı sorunu olduğunu ve kapsamlı zararlarının bütün boyutlarını gözler önüne sermektedir.

AKP Hükümetleri boyunca ekolojik bir bakış açısından yoksun, halkın sağlığını ve ekosistemin geleceğini görmezden gelen uygulamalardan biri de çok sayıda ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütünün ve yerel yönetimlerin itirazlarına ve uyarılarına rağmen, savaş gemisi olarak nükleer denemelerde kullanılmış ve radyoaktif bulaşı dahil olmak üzere önemli miktarda tehlikeli kimyasal ve zararlı atık içeren, basında yer alan bir çok çalışmanın sonucu olarak 900 ton asbest içerdiği belirtilen ancak tarafınızca "900 değil, 9 ton asbest var" şeklinde açıklama yapılan Nae Sao Paulo adlı savaş gemisinin bir denizcilik firması tarafından satın alınarak Aliaga'da sökümü için Sök Denizcilik adlı firmaya 30 Mayıs 2022 tarihinde izin verilmesidir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), gemi söküm sektörünü kimyasal tehlikelerle dolu, açığa çıkardığı toksik kirlilik nedeniyle de yerel çevreye ve yerel topluluklara zarar veren dünyanın en tehlikeli iş kollarından biri olarak nitelemektedir.

Söz konusu geminin gemi sökümüyle ilgili tehlikeli kirleticilerden birinin asbest olması yanı sıra doğaya salınan tek kirleticinin asbest olmadığı da bilinmektedir. Gemi sökümünde açığa çıkan PAH' lar (Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlar), PCB'ler (Poliklorlu Bifeniller), TBT'ler (Tributiltinler), ağır metaller, ağır yağlar, dioksinler, furanlar, v.b. tehlikeli atıklar halk sağlığına ve ekosisteme ciddi zararlar vermesi sonucu asbeste maruz kalımının sağlık etkileri nedeniyle pek çok ülkede kullanımı yasaklanmıştır. Türkiye'de kademeli bir geçiş uygulanmış, 29 Ağustos 2010 tarihinde, 27687 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan ve 31 Aralık 2010'da yürürlüğe giren 'Bazı Tehlikeli Maddelerin, Müstahzarların ve Eşyaların Üretimine, Piyasaya Arzına ve Kullanımına İlişkin Kısıtlamalar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik' ile de tamamen yasaklanmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sitesinde asbestin neden olduğu hastalıklar olarak plevral reaksiyonlar, parenkimal akciğer hastalıkları, Malign Mezotelyoma, Akciğer Zarı ve Karın Zarı Kanseri, Akciğer Kanseri, Diğer Tümörler (GİS, Böbrek, Larinks vs.) Hava Yolu Obstrüksiyonu olarak belirtilmiştir. Ancak geçmişte kullanılmış olan asbestli malzemelerin söküm, yıkım, tamirat, bakım, geri dönüşüm işlemleri esnasında asbest liflerinin havaya saçıldığı ve bu şekilde asbest marufiyetinin hâlen gerçekleşebildiği bilinmektedir.

Öte yandan, Nae Sao Paulo adlı savaş gemisinin ikizi olarak adlandırılan ve aym tersanede aynı teknikle ve büyüklükte inşa edilen ikiz gemisi Clemenceau'nun 760 ton asbest barındırdığı Greenpeace'in 2006'da MetaFilAs denetleme şirketine yaptırdığı 'Potansiyel Tehlikeli Malzemeler Raporu'nda da yer almıştır. Böyle bir durumda sözü geçen geminin Türkiye'ye söküm için getirilmesine onay verilmesi tarafınızca 2016-2020 yıllarında, yani 5 yılda Aliğa'da 714 gemi söküldüğü, 74 bin 226 ton tehlikeli atık ve toplam 241 bin 970 kg asbestin bertaraf edildiğini belirttiğiniz 241 ton asbestin üç katından fazla olduğu ortadadır ve İzmir halkını, İzmir'in ekolojisini tamamıyla olumsuz olarak etkileyecek olan ve "asbest bombası" olarak adlandırılan Nae Sao Paulo adlı savaş gemisinin ülkeye girmesi ve Aliğa Gemi Sökümünde sökülmesi asbestin sökümü ve bertarafı mevzuatta bulunmakta iken uygulanmaması nedeniyle tehlike saçmaya devam edecek ve Aliğa Gemi Söküm Tesislerinde çalışan gemi söküm işçileri, çevre halkı asbeste maruz bırakılacak, asbestin çevreye yayılması ile de yer altı sularına kadar zarar verecektir.

Yüksek miktarda tehlikeli ve zararlı atık içeren NAE Sao Paulo (FS Foch) gemisi ile ilgili iddiaların doğru olması halinde, insana, doğaya ve tüm canlı yaşamına telafisi mümkün olmayan nükleer kirlilik dahil canlı yaşamında geri dönüşü olmayan sonuçlar doğuracağı, ekosistemi tahrip edeceği Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) İl Koordinasyon Kurulu, Ege Çevre ve Kültür Platformu (EGEÇEP), Tabip Odası Çevre Komisyonu, Aliğa Çevre Platformu (ALÇEP) ile birlikte birçok sivil toplum kuruluşu tarafından ifade edilmekte olup itiraz edilmekte iken çevre halkı tarafından da tepki ile karşılanmaktadır.

Türkiye amacı tehlikeli ve diğer atıkların sınırlar ötesi taşınması, bertaraf edilmesi ve geri dönüşümünden doğabilecek tehlikeleri ortadan kaldırmak olan ve 1992 yılında yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Sınırlar Ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi'ne Türkiye 1994 yılında taraf olmasına karşın sadece 5 yılda 714 tehlikeli atık barındıran geminin sökümünün engellenemediği ortadadır.

Bu bağlamda;

- 1- NAE Sao Paulo (FS Foch) Fransız çıkarları için çalışmış bir uçak gemisidir. Nükleer silah denemelerinde de kullanılmıştır. Batı ülkeleri ağır metal ve asbest içeren ve nükleer bulaşıya sahip bu tip gemilerin söküm işlemlerini kendi sularında yapmazken, Türkiye neden buna izin vermektedir?
- 2- NAE Sao Paulo (FS Foch) adlı geminin söküm işlemleriyle ilgi yürütülen süreçte Bakanlığınızın şartlı onay verdiği yönünde rapor yazdığı iddiaları doğru mudur? Eğer doğru ise böyle bir şartlı onayın verilme gerekçesi nedir?
- 3- Dünya denizlerinde Fransa'nın ekonomik ve siyasal çıkarlarını koruyan FS Foch, Brezilya'ya satıldığında adı NAE Sao Paulo olduğu, bu geminin Fransız donanmasındayken birçok askeri eyleme katıldığı bilginiz dâhilinde midir?
- 4- Geminin 900 ton asbest içerdiğine ilişkin iddialara karşın 9.6 ton asbests içerdiğine ilişkin ne tür bir inceleme yapılmıştır?
- 5- Hemen hemen aynı yıllarda yapımları tamamlanan ve aynı ortamda aynı tekniklerle yapılan ikiz gemi Clemenceau (1957) ile NAE Sao Paulo (1960) asbest oranlarının farklı olduğu yönündeki çelişkiye yönelik nasıl bir inceleme ve raporlama işlemi yapılmıştır?

- 6- Avrupa'da 16 ÷lkede gemi s÷k÷m tesisinde gemilerin kızıaklarla havuzlara alınıp s÷k÷ld÷ę÷ ve s÷k÷m işleminin denizle, sahille ve kumsalla yakından uzaktan bir ilişkisinin bulunmadığı bilinmektedir. Durum b÷yle iken T÷rkiye'de gemilerin baştan kara veya kıçtan kara olarak karaya vurulmasının nedeni nedir? Avrupa'daki y÷ntemle yapılmayan gemi s÷k÷m tesislerine neden izin verilmektedir?
- 7- NAe Sao Paulo (FS Foch) gemi s÷k÷m÷ işlemiyle ortaya çıkacak n÷kleer kirlilik nasıl ÷nlenecektir?
- 8- Gemi s÷k÷m÷ işlemlerinde denize karışan zararlı kimyasal parçaların Çandarlı sahillerine kadar ulaştığı iddiaları bilginiz dahilinde midir? Bilginiz dahilinde ise konu ile ilgili yapılan herhangi bir araştırma/inceleme bulunmakta mıdır?
- 9- Ağır kimyasallar, n÷kleer atık bulaşılı maddeler ve asbestli olan gemilerin s÷k÷m÷n÷n insan sağlığına, ekosisteme, doğamıza, denize, toprağa vereceği zararın ve orta vadede yaşanacak kanserlerin, astım vb. hastalıkların ve ÷l÷mlerin bedelini kim ÷deyecektir?
- 10- Savaş gemileri başta olmak ÷zere b÷y÷k ÷lekli yaşlı gemilerin s÷k÷m işinin ekoloji ve insan sağlığı açısından en riskli alanların başında yer almasına, b÷lge halkının ve konuyla ilgili çalışan sivil toplum ÷rg÷tlerinin, çeşitli meslek odalarının itirazlarına ve tepkilere rağmen demokratik normlara sahip hiçbir ÷lkenin kabul etmediği işlemler T÷rkiye'de neden kabul edilmektedir?
- 11- Son 20 yılda Aliağa'da s÷k÷len yabancı ÷lke donanmalarına ait savaş gemisi sayısı kaçtır? Aliağa'da gemi s÷k÷m÷ yapılmış kaç gemi radyoaktif y÷kler taşımıştır?
- 12- İzmir'de gemi s÷k÷m işlemlerinin ekolojik etkileri nelerdir?
- 13- T÷rkiye' de yapıldığı t÷rden gemi s÷k÷m÷ Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'te de yapılmaktadır. T÷rkiye'nin Batı'nın atık öpl÷ę÷ olması nasıl ÷nlenecektir?
- 14- T÷rkiye'de n÷kleer santral olmadığı halde İzmir Gaziemir'de eski bir ak÷ fabrikasında 100 tona yakın radyoaktif atığın ortaya çıkması, n÷kleer denemelerde kullanılmış zehirli gemilerin Aliağa'da gemi s÷k÷m÷ ne anlama geliyor? İzmir Batının n÷kleer öpl÷ę÷ olarak mı seçilmiştir?
- 15- İzmir'in Gaziemir ilçesindeki yaklaşık 100 bin ton radyoaktif bulaşılı kirlilik bertaraf edilmiş midir?

CEVAPLAR

Brezilya Basel Sözleşmesi Yetkili Otoritesi IBAMA (Brezilya Çevre ve Yenilenebilir Doğal Kaynaklar Enstitüsü) tarafından Bakanlığımıza yapılan “NAE Sao Paulo” isimli eski askeri uçak gemisinin ülkemize Sök Denizcilik ve Tic. Ltd. Şti. tarafından sökülme üzere ithal edilmesi için sunulan notifikasyon başvurusuna 30.05.2022 tarihinde “Kara sularımıza girmeden denetim yapılması ve Bakanlığımız uzmanlarının gözetiminde sökülmesi” şartlı onay verilmiştir.

Gemiyle ilgili Brezilya Federal Bölge Mahkemesinin ihtiyati tedbir kararı alması üzerine, verdiğimiz şartlı onayın yerine getirilmesi amacıyla 9 Ağustos 2022 tarihli yazımızla Brezilya Yetkili Otoritesi IBAMA’ya ve Sök Denizcilik ve Tic. Ltd. Şti. firmasına mahkeme kararlarının ve geminin ülkemize gelmeden önce yeniden hazırlanmış “Tehlikeli Madde Envanter Raporu”nun Bakanlığımıza sunulması istenmiştir.

Gelinen noktada;

- Uluslararası bağımsız denetim kuruluşları ve Bakanlığımız denetim ekipleri gözetiminde notifikasyon şartında yer almasına rağmen ikinci bir denetim sürecinin işletilmemesi;
- Tekrar istenen asbest ve diğer tehlikeli maddelerin bulunduğu yerlerin gemi planı üzerinde gösterilerek ve numune alınan noktaların fotoğraflanarak hazırlanması gereken ‘Tehlikeli Madde Envanter Raporunun’ Bakanlığımıza sunulmaması nedeniyle;

“NAE Sao Paulo” isimli gemi için verilmiş olan şartlı notifikasyon onayının iptal edilmesine karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda; geminin Türk karasularına girmesine izin verilmeyecektir.